

4<sup>th</sup>

# BALKAN RURAL PARLIAMENT

## Deklaracija

## 4. Balkanskog Ruralnog Parlamenta

„Od dijaloga do akcije: Unapređenje ruralne demokratije i održivosti  
na Zapadnom Balkanu”

Usvojena u Baru, Crna Gora, travanj 2026.

## I PREAMBULA I POLITIČKA POSVEĆENOST

Mi, predstavnici organizacija civilnog društva, lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova), poljoprivrednih zajednica i regionalnih mreža sa Zapadnog Balkana, okupljeni na 4. Balkanskom ruralnom parlamentu u Baru, potvrđujemo svoju predanost prosperitetu i održivom razvoju naših ruralnih područja.

Nadovezujući se na temelje postavljene na našem prethodnom okupljanju u Mostaru, sa zadovoljstvom ističemo razvoj Balkanskog ruralnog parlamenta u vodeću platformu za zagovaranje interesa ruralnih zajednica. Uspješno smo prešli put od razdoblja fragmentiranih konzultacija do uspostavljanja strukturiranoga regionalnog dijaloga koji zahtijeva i zaslužuje mjesto za stolom za kojim se donose najvažnije odluke. Zahvaljujemo našim partnerima - GIZ-u, SWG-u, CEI-ju i Europskoj uniji - na njihovoj potpori, no istodobno naglašavamo da budućnost ruralnih područja Balkana moraju oblikovati oni koji u njima žive.

## II PREVLAĐAVANJE SOCIO-EKONOMSKIH NEJEDNAKOSTI

Izražavamo duboku zabrinutost zbog trajne „geografske nepovoljnosti“ koja pogađa stanovnike naših ruralnih područja. Jaz između kvalitete života u urbanim i ruralnim sredinama nije samo statistička razlika; to je temeljno pitanje jednakosti i ljudskih prava.

- Procjena učinka javnih politika na ruralna područja: Pozivamo nacionalne vlade da uvedu mehanizme procjene učinka na ruralna područja kako bi se osiguralo da se svaki novi zakon, od digitalne infrastrukture do zdravstvene zaštite, procjenjuje s aspekta njegova učinka na ruralne zajednice.
- Infrastruktura kao pravo: Zahtijevamo ubrzana ulaganja u brzu digitalnu povezanost i pouzdan javni prijevoz. U 21. stoljeću digitalni pristup jednako je važan kao električna energija za opstanak ruralnih poduzeća i obrazovanje naše djece.
- Osnovne usluge: Zalažemo se za decentralizirane zdravstvene i socijalne usluge prilagođene specifičnim demografskim potrebama ruralnih područja, koje pružaju potporu starijem stanovništvu i stvaraju uvjete za ostanak mladih obitelji.

## III GENERACIJA OBNOVA: POVRATAK BUDUĆNOSTI

Kontinuirano iseljavanje naše mladih predstavlja krizu koja ugrožava samu strukturu naše kulture i gospodarstva. Odbijamo prihvatiti propadanje naših sela kao neizbježno.

- Stvaranje ruralnog ekosustava: Zalažemo se za pristup koji nadilazi oslanjanje isključivo na poljoprivredne potpore. Pozivamo na sveobuhvatan ekosustav koji podupire mlade poduzetnike pojednostavnjenim pristupom zemljištu, bespovratnim sredstvima za pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti i razvojem „pametnih sela“ (Smart Villages).
- Obrazovanje i inovacije: Zalažemo se za obrazovne programe koji odražavaju potrebe suvremenoga ruralnog gospodarstva, povezujući tradicionalna znanja sa digitalnim i ekološkim inovacijama.
- Društveni život i kultura: Naglašavamo da selo ne čini samo poljoprivreda već i zajednica. Podržavamo inicijative koje oživljavaju društveni život na selu, sport i kulturu, kako bi ruralna sredina postala privlačno i poželjno mjesto za novu generaciju.

Potvrđujemo da poljoprivredu treba redefinirati kao sektor prilika, inovacija i ponosa. Generacijska obnova treba postati strateški prioritet diljem Zapadnog Balkana, uz potporu posebnih politika, sudjelovanje svih relevantnih dionika i odgovarajuća financijska sredstva. Mladi moraju biti osnaženi ne samo kao korisnici, već i kao aktivni pokretači ruralne preobrazbe.

Prepoznavamo vrijednost regionalne suradnje, mentorstva i međusobnog učenja u pružanju potpore mladim poljoprivrednicima i ruralnim poduzetnicima. Jačanjem mreža, poticanjem inovacija i ulaganjem u kulturni i društveni život možemo stvoriti ruralna područja u kojima mladi odlučuju graditi svoju budućnost. Poljoprivreda i ruralni razvoj trebaju pružati ne samo gospodarske mogućnosti, već i osjećaj identiteta, pripadnosti i svrhe za buduće generacije.

#### IV ZELENA TRANZICIJA I KRUŽNO BIOGOSPODARSTVO

Prepoznavamo da je Zapadni Balkan među regijama koje su najizloženije posljedicama klimatskih promjena. Za naše poljoprivrednike, zelena i pravedna tranzicija nije luksuz već strategija opstanka.

- Od ranjivosti do snazi: Prihvaćamo kružno biogospodarstvo kao svoj temeljni okvir. Naša ruralna područja raspolažu biomasom i potencijalom da postanu regionalni predvodnici u području obnovljive energije i održivih materijala.
- Prilagođavanje klimatskim promjenama: Pozivamo na hitna ulaganja u klimatski otporne sustave gospodarenja vodama i programe očuvanja zdravlja tla, kako bismo zaštitili sigurnost opskrbe hranom od sve češćih suša i poplava.
- Pravedna tranzicija: Ustrajemo na tome da politike zaštite okoliša budu pravedne. Teret zelene tranzicije ne smije pasti na teret malih poljoprivrednih proizvođača. Zahtijevamo tehničku i financijsku potporu kako bi se malim proizvođačima omogućila prilagodba novim europskim standardima zaštite okoliša.

## V JAČANJE RURALNE DEMOKRACIJE KROZ LEADER/CLLD

Istinska održivost nije moguća bez osnaživanja lokalnih zajednica. Zalažemo se za model upravljanja „odozdo prema gore“ koji se oslanja na znanje i mudrost lokalnog stanovništva.

- Institucionalizacija LEADER pristupa: Pozivamo vlade svih zemalja Zapadnog Balkana da u potpunosti institucionaliziraju LEADER/CLLD pristup u okviru nacionalnih proračuna i IPARD programa. Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) moraju biti prepoznate kao ključni partneri u razvoju ruralnih područja, a ne samo kao provoditelji projekata.
- Transparentnost i uključenost: Obavezujemo se da ćemo naše strukture lokalnog upravljanja učiniti uključivijima, osiguravajući da žene, mladi i marginalizirane skupine budu u središtu procesa donošenja odluka u okviru naših LAG-ova.

## VI ODRŽIVI I PRAVEDNI PREHRAMBENI SUSTAV

U skladu sa strategijom Europske unije „Od polja do stola“ (Farm to Fork Strategy) i Zelenom agendom za Zapadni Balkan (Green Agenda for the Western Balkans), promičemo uključive, otporne, održive i pravedne prehrambene sustave.

Podupiremo jačanje kratkih lanaca opskrbe i lokalnih tržišta, smanjenje administrativnih i birokratskih prepreka za male proizvođače, te unaprjeđenje suradnje među proizvođačima kako bi se lokalna hrana bolje uključila u regionalnu potrošnju, osiguravajući da balkanski proizvodi budu dostupniji na balkanskim stolovima.

Ostajemo predani očuvanju tradicije visokokvalitetne, autentične hrane u regiji, uz istovremeno potpuno usvajanje suvremenih standarda sigurnosti hrane i održivosti koji štite i proizvođače i potrošače.

Održivost se mora razumjeti ne samo kao ekološka odgovornost, već i kao pravednost i uključivost, koja omogućava malim proizvođačima da ravnopravno i konkurentno sudjeluju u lancima vrijednosti. U tom kontekstu, pozivamo na snažniju potporu kroz savjetodavne usluge, inovacije i ciljane investicije kako bi se unaprijedili njihovi kapaciteti, otpornost i pristup tržištu.

Zelena i digitalna tranzicija treba da stvaraju nove prilike, a ne dodatna opterećenja, jačajući teritorijalni identitet, konkurentnost i ravnopravan pristup tržištima.

Digitalna javna infrastruktura postaje sve važnija za otporne prehrambene sustave. Platforme poput AgriLife i e-box pokazuju kako digitalni alati mogu unaprijediti pristup informacijama, savjetodavnim uslugama, sljedivosti proizvoda i tržištima, uz istovremeno smanjenje prepreka za male proizvođače.

## VII NAŠ EUROPSKI IDENTITET I PARTNERSTVO PREPARE

Slavimo naše članstvo u velikoj obitelji PREPARE partnerstva za ruralnu Europu (PREPARE Partnership for Rural Europe). Održavanje Glavne skupštine PREPARE tijekom ovog Parlamenta potvrđuje naše integracije u širi europski ruralni pokret.

- Jedinstven glas: Naše partnerstvo sa PREPARE osnažuje glas Balkana u Bruxellesu. Ne pripremamo se samo za EU; već pridonosimo europskom ruralnom dijalogu.
- Transnacionalno učenje: Predani smo modelu studijskih posjeta kao obliku razmjene znanja i iskustva, vjerujući da zajednička iskustva dionika ruralnog razvoja dijelom Europe predstavljaju najbrži put do inovacija.

## VIII ZAVRŠNI POZIV NA DJELOVANJE: OD DIJALOGA DO STVARNOSTI

Mi, sudionici 4. Balkanskog ruralnog parlamenta, izjavljujemo da dijalog koji smo vodili u Baru sada mora biti pretočen u stvarnost na regionalnoj razini. Ovu deklaraciju upućujemo vladama zemalja Zapadnog Balkana, Europskoj komisiji i našim međunarodnim partnerima.

Ne tražimo milostinju - tražimo partnerstvo. Ne tražimo povratak u prošlost; zahtijevamo svoje mjesto u budućnosti. Bar napuštamo sa jasnim planom djelovanja, snažnijom mrežom suradnje i jedinstvenom odlučnošću da Zapadni Balkan izgradimo kao regiju živih, demokratskih i održivih ruralnih zajednica.

Usvojena u Baru, Crna Gora, 23. travnja 2026